

לחקר היוחסין בישראל ויתילדו על משפחותם לבית אבותם

מאמר מספר 89, שפורסם בערש"ק פרשת כי תצא תש"ע.
ממרתינו בפרסום הדברים, על מנת לקבל הערות
והארות, הוספות וכל מידע חדש.

כל הזכויות שמורות

הרב נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין בישראל

למשלוח תגובות, הארות והערות, בירורים, "מגילות יוחסין", וכיוצא בזה, על פי הכתובת
דלהלן. לא נוכל להתייחס למכתבים הנשלחים ללא שם מלא, ומספר טלפון.

המאגר העולמי לכתבי היוחסין בישראל

רבי ינאי 56-12 רובע ז' אשדוד

פקס: 153-8-8679877

דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

סקירת מגילה קדומה, עיון במהימנותה

פולמוס מרתק אודות יחוסם של שנים מגאוני
משפחת הורוביץ, ה"ה רבי יוסף אב"ד דק"ק
פרעמישלא ורבי אברהם דער דיקער, אשר
על צאצאיהם נמנים משפחות רבות
ומיוחסות עד ימינו אנו

במאמר הקודם, עמדנו על נאמנות יחוס משפחתי עד השל"ה הקדוש שנכתב בכמה מגילות
יוחסין. במיוחד התמקדנו בדבר הפולמוס בין חוקרי יוחסין קדומים אודות שלשלת יחוסו של
הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ רבה של פרעמישלא. לאחר בדיקת המקורות וגילוי השיבושים שנפלו
בהם, נשארו בחוסר בהירות וללא מוצא מן הסבך בסדר היוחסין האמור.
מתוך הפניות והתגובות הרבות והעשירות בתוכן מאת קהל הקוראים ה"ו, נודע לנו על
פרטים חדשים ביחוס משפחה זו, רובם ככולם ממקורות נדירים וקדומים, אשר מהם אנו מגלים
כי התהיות שהעלינו במאמר הקודם אודות שלשלת היוחסין המשפחתית, אינם אלא מעט מזער
מהמבוכות והסתירות הקיימות על סדר השתלשלות היוחסין שהבאנו שם.
אי לכך, שומה עלינו לשוב ולשנות פרק זה, ויחד עם קהל הקוראים ה"ו ננסה שוב לסדר
את הדברים מחדש ולהעמיד את האבות והבנים המופיעים במגילת היוחסין במיקומם הנכון
והמדויק.
במהלך הרצאת הדברים, נשלב מתוך המידע החדש שבמכתבי הקוראים ה"ו, אשר בטוב
עינם שלחו לנו תיקונים והוספות רבות על הנכתב במאמר האחרון. יש"כ ותשואות חן.

פרק ראשון תוכן המגילות - יחוס משפחת הורוביץ

א / המגילות

לפנינו, כמה מגילות יוחסין שנכתבו על ידי ענפים שונים בני משפחה אחת, אשר ראשה
ופארה הוא הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ - אב"ד דק"ק פרעמישלא.

פירוט שלשלת היוחסין של רבי יוסף למעלה בקודש עד השל"ה הקדוש, זהה בכל המגילות הנ"ל, מלבד שינויים קלים בפרטים משניים שאינם נוגעים לסידורם ולשמותיהם של האישים המרכיבים את שלשלת היוחסין.

המגילות נכתבו על ידי כמה וכמה מצאצאיו של רבי יוסף, אשר מענפיהם משתלשלים אבות המשפחות: **גוריצ'נסקי-גורדון, הורוביץ, טייטלבוים, רוינגנפיש, רייס**, ועוד. [המקורות, והעתקה נרחבת ומושלמת של המגילות, במאמר הקודם. להלן - בהמשך, העתקה מקוצרת מהשייך לעניינינו בלבד].

הצד השווה שבהן, שכולם מתייחסים לראש משפחה אחד, ה"ה הגאון **רבי פינחס**, שנשא את הרבנית מרת פינקעל ע"ה, בתו של הגאון **רבי מרדכי הלוי הורוביץ**, בנו של הגאון המפורסם בדורו **רבי יוסף הלוי הורוביץ אב"ד דק"ק פרעמישלא**.

* * *

אין אנו יודעים פרטים אודות הגאון **רבי פינחס הנ"ל**, מלבד מה שמצויין אודותיו כמחבר הספר "דברי שלום" על התנ"ך. כך נכתב עליו ב"נחלת עולמים" דלהלן, ואמנם שם נכתב שהספר נדפס וראה אור עולם, אולם אנו לא מצאנו כל תיעוד אודות ספר זה בספרי הביבליוגרפיה, ואין אנו יודעים במה דברים אמורים.

מילדיו, ידועים לנו שנים מבניו, על פי מגילות היוחסין הנזכרים:

א] בנו, **רבי אברהם אביש**, אביו של **רבי מרדכי**, אביו של הגאון הקדוש **רבי אברהם אביש אב"ד דק"ק קאנסקיוואלי**, [לתולדותיו, ראה במאמר הקודם], אביהם של הגאונים: **רבי אפרים פישל** [שע"פ ספר "שם גדולי ישראל", מילא את מקום אביו כאב"ד דק"ק קאנסקיוואלי. ב"שארית ישראל" דלהלן אינו מתואר כך], **רבי משה אריה** [אב"ד דק"ק מיעחוב, מאבות משפחת "רייס"].

ב] בנו, הגאון **רבי מרדכי זעחלינער - אב"ד דק"ק פראגה**. "היה בשחרותו אבד"ק זאחלין ובסוף ימיו אבד"ק פראגא אצל ווארשא, וימת שם מרדכי ביום ב' דר"ח אייר שנת תקצ"ז". [תולדות משפחת הורוויץ עמוד 43]. נשא ונתן עם הגאון בעל שו"ת "חמדת שלמה", [אבן העזר סימן ז' אות ו']. כמו כן, מצאנו תשובה אליו בשו"ת "תפארת צבי" [חלק א' יורה דעה סימן מ"ז, ובו הערות על אחד מספריו שלא נדפס, ומזכיר שם שמצרך "הסכמה". נוסח מצבתו ב"נחלת עולמים" אות ל"ב].

ב / לזהותם של המגילות וכותביהן

שלשת מגילות היוחסין אשר לפנינו, ביסודם - שתים המה.

המגילה הראשונה, הקדומה שבהם, נכתבה לא יאחר משנת תקצ"ז, שנת פטירתו של הכותב, ה"ה הגאון **רבי מרדכי זעחלינער הנ"ל** - אב"ד דק"ק פראגה, ונדפס לראשונה בשנת תרמ"ב ע"י **הרב שמואל יעוונין** בווארשא בספרו "נחלת עולמים" [העתקת נוסח מצבות בווארשא]. במאמרינו יקרא: **"מגילת זעחלינער"**.

המגילה השנייה, נכתבה לא יאחר משנת תר"מ, שנת פטירתו של הכותב, ה"ה הגאון **רבי משה רוינגנפיש אב"ד דק"ק טומאשוב**, בנו של **רבי אפרים פישל מקאנסקיוואלי הנ"ל**. נדפס

לראשונה על ידי בן בתו הרב משה גורדון, בספר "שארית ישראל" של אביו רבי ישראל בן רבי צבי הכהן גורזיצ'נסקי, שנדפס בברוקלין בשנת תשט"ז. [מצוי גם העתקה בכתב יד נאה שנכתב ע"י הרב יוסף חיים ביגלאייזן, עבור חתנו הרב משה גורדון - המו"ל הנ"ל. ראה צילום].
המגילה השלישית, נכתבה ע"י הרב אברהם אבא רייס, [זקינו של הרב משה רייס מוסר המגילה, תש"ח לו], מצאצאי הרב ליפא יום טוב רייז, בן דודו של רבי משה רויגנשפיס הנ"ל. מנוסח המגילה, ניכר בוודאות שאת פירוט יחוס זקינו רבי אברהם אביש מקאנסקיוואלי עד למעלה בקודש, העתיק כמעט מלה במלה מתוך מגילת רבי משה רויגנשפיס.
שתי מגילות אלו - האחרונות, יקרא במאמרנו בשם אחד: "מגילת רייס".

ג / נוסח המגילות, והשינויים שביניהן

להלן נוסח "מגילת זעחלינער":

"זה ספר היוחסין משפחת כבוד אבי המנוח הגאון המפורסם מו"ה פנחס זצ"ל, אמי הצנועה מרת פינקל, היתה בת הגאון מו"ה מרדכי סג"ל הורוויץ בן הגאון מו"ה יוסף האבד"ק פרעמיסלא, בן הגאון מו"ה אברהם הנקרא ר' אברהם דיקער, בהגאון מו"ה אליעזר, בהגאון מו"ה שעפטיל, בהגאון רשכבה"ג של"ה הקדוש זצ"ל".

וכך נכתב ב"מגילת רייס:

הרב הצדיק מו"ה ר' אברהם אביש זצ"ל אבד"ק קאנסקיוואלי, בן הרבני המופלג מו"ה ר' מרדכי זצ"ל, בן הרבני המופלג מו"ה ר' אברהם אביש זצלה"ה, בן אמי זקנתי מרת פינקל פייגע ז"ל, בת הרב הגאון מו"ה ר' מרדכי הלוי הורוויץ זצלה"ה האבד"ק ליסק, בן הגאון מו"ה ר' יוסף הורוויץ זצלה"ה אבד"ק פרעמיסלא, בן הגאון מו"ה ר' אברהם הורוויץ זצלה"ה הנקרא דער דיקער ר' אברהם, בהגאון מו"ה ר' לייזל זצלה"ה, בהגאון רבי שעפטיל הורוויץ זצלה"ה, בהגאון רבי ישעיה הורוויץ זצלה"ה המחבר ספר שני לוחות הברית - של"ה הקדוש".

* * *

אנו מבחינים בשלושה שינויים קלים בין שתי המגילות הנ"ל:

[א] ב"מגילת זעחלינער", שם הרבנית "פינקל" בלבד, לעומת "מגילת רייס" שם נקראת בשם "פינקל פייגע".

[ב] ב"מגילת זעחלינער", רבי מרדכי לא משמש ברבנות, ואין לו כל תואר כהונה, לעומת "מגילת רייס" ששם מכהן רבי מרדכי כ"אבד"ק ליסק".

[ג] ב"מגילת זעחלינער", שם אביו של רבי אברהם דער דיקער הוא "אליעזר", לעומת "מגילת רייס" - שם הוא נקרא בשם "לייזל".

* * *

למען השלימות, נעתיק גם את פתיחת המגילות:

מגילת רבי משה רויגנשפיס: "אנכי הצעיר משה רב ואב"ד בעיר טאמשוב, בן הרב ר' אפרים פישל זצ"ל, בן הרב הצדיק מו"ה ר' אברהם אביש זצ"ל אבד"ק קאנסקיוואלי.

מגילת הרב אברהם אבא רייס: "א"א הרבני ר' משה ארי' נ"י, בן הרבני המופלג מו"ה ליפא

יום טוב זצ"ל, בן לאא"ז הרב מו"ה משה ארי' זצ"ל אבד"ק מיעחוב, בן הרב מו"ה אברהם אביש
זצ"ל אבד"ק קאנסקוואלי.

פרק שני הפולמוס בדבר אמינות שלשלת היוחסין

א / דעת הסבורים שרבי אברהם דער דיקער הוא אבי רבי יוסף מפרעמישלא

והנה, אם אמנם עלינו לקבל את פירוט השתלשלות היחוס של רבי אברהם אביש
מקאנסקוואלי עד הגאון רבי יוסף מפרעמישלא, כל עוד לא הוכח אחרת, ואין לנו פירכא עליהם.
בכל זאת, אין אנו רשאים להתעלם מהקושי בחלקו השני של המגילות, שבה מפורט יחוסו של רבי
יוסף עד השל"ה הקדוש.

* * *

תחילה, עלינו לציין, שיחוס זה שנתקבל ללא הסתייגות על ידי בעל ה"נחלת עולמים",
ופורסם לראשונה על ידו, נקבע על ידי הבאים אחריו כדבר מוסכם וברור. ולא זו בלבד שנעתקה
מאז על ידי המשפחות המסתעפות וכפי שראינו לעיל, אלא שגם כמה מכותבי תולדות הדורות,
קיבלו את הדברים כפשוטם, והעתיקו את הדברים, ואף ללא ציון המקור.

ראה בספר "עטרת הלויים" [לתולדות השל"ה הקדוש ומשפחתו, אבותיו וצאצאיו. פרק
רביעי אות א'. נדפס בווארשא בשנת תרס"ב, מאת הרב פינחס פעסיס מדובנא], הרושם את
הראשון מילדיו של רבי שבתי שעפטיל הלוי הורוביץ בן השל"ה הקדוש, את: הגאון רבי אליעזר
הלוי הוא אבי הג"מ אברהם הלוי הנקרא בשם אברהם דוקער, והוא אברהם אבי הגאון המפורסם
מו"ה יוסף סג"ל הורוויץ אבד"ק פרעמישלא, ולא נודע לנו חתן מי היה ושם אשתו ומקום מגוריו".

כמו כן, בספר "ענף עץ אבות" [נדפס בקראקא בשנת תרס"ג, מאת הרב שמואל זיינוויל
כהנא, "הכולל זכרונות וסדר יוחסין למשפחות: הורוויץ, היילפרין, רפאפורט, מרגליות, שור,
קצנלנבוין ועוד", בחלק הענפים אות י'], רושם גם הוא את הגאון רבי יוסף הורוביץ מפרעמישלא
כבנו של רבי אברהם דער דיקער, ומפרט את המשך היחוס בדיוק כפי המפורט לעיל.

ב"תולדות משפחת הורוויץ" של ר' חיים דוב פרידברג, פרנקפורט תרע"א, חיבר משום מה
את שמו של רבי אליעזר דגן עם שמו של רבי יקותיאל לאזל הלוי הורוויץ הנזכר להלן, וכך הוא
מביא את שמו בפרק שלישי אות ח': מ' [יקותיאל] אליעזר המכונה לאזל. [הסוגריים הנ"ל, במקור].

ב / עדות חותמו של רבי יוסף

ברם, כל אלו לא הבחינו בעדותו של בעל הדין עצמו. הרי כך חותם הגאון מפרעמישלא את
שמו בהסכמותיו: "יוסף ב"ר יקותיאל לאזל הלוי הורוויץ".

לאחר שרבי יוסף עצמו כותב את שם אביו: רבי יקותיאל לאזיל, האם אנו יכולים להתעלם מכך, ולהציגו כבנו של רבי אברהם דער דיקער?

* * *

והא לך את דברי הגאון רבי צבי הלוי הורוביץ אב"ד דק"ק דרעזדן בספרו "תולדות משפחת הורוויץ", [עמוד 43 הערה נ"ו], המתבטא בביקורת חריפה על יחוס זה, וזה לשונו:
"ראה בספר נחלת עולמים בהערות אשר בסוף הספר. והנה ראיתי שכתב שם ג"כ איזה דברים בטלים, על כן אפונה מאוד אם יכולים לסמוך על דבריו.

"הוא הביא שמה כי הגאון מו"ה יוסף הלוי הורוויץ אבד"ק פרעמישלא היה בנו של ה"ר אברהם הלוי הנקרא בשם ר' אברהם דיקר, אשר אביו הר' אליעזר הלוי היה בנו של הגאון מו"ה שבתי שעפטיל הלוי הורוויץ בעל ווי העמודים.

"והנה, הדברים האלו בטלין ומבוטלין, לא שרירין ולא קימין. כי אביו של הג"מ יוסף הלוי הורוויץ אבד"ק פרעמישלא היה שמו יקותיאל לאזיל, כאשר תעיד על זה חתימת בנו בכל הסכמותיו.

"ועוד, כי להגאון בעל "ווי העמודים" לא היה רק בן אחד והוא הג"מ ישעיה, ככתוב בהצוואה של הג"מ שעפטיל, אות א', וז"ל: "אתה בני ואת בתי", אם כן לא היה לו רק בן ובת.
"ועוד, איך יעלה על שום בן אדם לומר כי להגאון מו"ה שעפטיל בעל ווי העמודים הנפטר בווינא בשנת ת"ך, בהיותו בן שישים שנה, יהיה לו בשנת ת"ל דור רביעי, דהיינו בן נכדו אשר היה כבר בשנה ההיא אבד"ק פרעמישלא ואחד מן גאוני הוועד של ד' ארצות פולין. הנשמע כזאת?
"על כן דבריו אלו אין בהם כדי סמיכה". ע"כ לשון הגאון מדרעזדן.

ג / שמא תרי "יוסף בן שמעון" שנינו כאן?

לאור קושיותיו של הגאון מדרעזדן, יש שהעלו השערה מעניינת, ולפיה, מדובר בשתי דמויות שונות, בני משפחה אחת, אשר שימשו ברבנות בעיר אחת. לדעתם, לא הבחין הגאון מדרעזדן כי מדובר בשני רבנים אחרים.

הראשון, הוא אביו של רבי מרדכי הלוי הורוביץ נשוא מאמרינו, ה"ה:

א] הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ - אב"ד דק"ק פרעמישלא.

ב] בן הגאון רבי אברהם הלוי הורוביץ - ר' אברהם דער דיקער.

ג] בן הגאון רבי [יקותיאל] אליעזר לאזל הלוי הורוביץ.

ד] בן הגאון רבי שבתי שעפטיל הלוי הורוביץ.

ה] בנו של השל"ה הקדוש זי"ע.

ואילו השני, הוא "דודר" - אחי אביו - של רבי יוסף מפרעמישלא הקודם. דהיינו:

א] הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ - אב"ד דק"ק פרעמישלא, אחד מגאוני "ועד ארבע ארצות,

אחיו של ר' אברהם דער דיקער הנ"ל.

ב] בן הגאון רבי [יקותיאל] אליעזר לאזל הלוי הורוביץ.

ג] בן הגאון רבי שבתי שעפטיל הלוי הורוביץ.

[ד] בנו של השל"ה הקדוש זי"ע.

* * *

אמור מעתה, הגאון **רבי שעפטיל בן השל"ה** שנפטר בשנת ת"ך בהיותו בן שישים שנה, זכה בשנת תכ"ג לראות את נכדו - דור שלישי, כאב"ד דק"ק פרעמישלא ואחד מגאוני ועד ארבע ארצות. ואילו בשנת תל"ח, נתמנה בן נכדו - דור רביעי, לאב"ד דק"ק פרעמישלא.

נמצא, כעשרים שנה לכל דור. ר' שעפטיל נולד בשנת ש"ס. בנו ר' לאזל - בסביבות שנת ש"פ. נכדו ר' אברהם דער דיקער - בסביבות שנת ת'. ואילו נינו ר' יוסף, נולד בסביבות שנת ת"כ, ועלה לכהונה בשנת תל"ח.

כראיה לדבריהם, הם מציינים את השינויים שבין נוסח חתימותיו, בשמונה מתוך ההסכמות הידועות לנו שניתנו על ידי **רבי יוסף מפרעמישלא**.

בהסכמות הראשונות, עד שנת תל"ו, הוא חותם בשמו של אביו - **רבי יקותיאל לאזל**. מכאן ואילך, שוב אין הוא חותם בשם אביו. כמו כן, בהסכמותיו הראשונות, הוא מציין תמיד לאחר מקום כהונתו את המילים: "לעת עתה".

משום כך, הם משערים, שה"דוד" **רבי יוסף ב"ר יקותיאל לאזל** - שימש כאב"ד פרעמישלא עד אמצע שנת תל"ח בלבד. לאחר מכן, מילא ה"אחי" את מקומו של ה"דוד", ו**רבי יוסף ב"ר אברהם דער דיקער** נבחר לכהן כאב"ד פרעמישלא.

ההסכמות של **רבי יוסף ב"ר יקותיאל לאזל** - אב"ד פרעמישלא [לע"ע], הם: "שלחן ערוך" עם "באר הגולה" [מהדורת אמשטרדם תכ"א-תכ"ד], עם הסכמות רבני ועד ארבע ארצות, יערסלב, ט"ו אלול תכ"ג. "לב אריה" - יערסלב, כ"ה אלול תל"א. ספר "האשל" - ועד ארבע ארצות, יערסלב, תל"א. "לקט שמואל" - פרעמישלא, תל"ו. "אדרת אליהו" - פרעמישלא, אדר תל"ח.

ההסכמות של **רבי יוסף** - אב"ד דק"ק פרעמישלא, ללא שם האב: "דברי שמואל" [נדפס באמסטרדאם] - פרעמישלא תל"ח. "קנה חכמה ודרך חכמה" - ועד קודש ביערסלב, י"ז אלול ת"ס. "בית יהודה" - רבני ועד ארבע ארצות, יערסלב, י"א תשרי תמ"א.

* * *

והנה, הבאנו לעיל את דיוקו של הגאון מדרעזן מלשון רבי שעפטיל בצוואתו את בנו "**היניק והחכם הר"ר ישעיהו סג"ל**", וכותב לו: **הן אתה בני והן את בתי**, ומכאן שלא היה לו כי אם בנו יחידו - רבי ישעיהו זה המוזכר בצוואה.

ברם, יש שהקשו על דבריו, מדברי כותב הצוואה עצמו שכותב שם בהמשך כמה וכמה פעמים "בני ובנותי חתני וכלותי" - בלשון רבים, ומכאן שהיו לו בנים נוספים, אלא שאינו מזכיר את שם בנו השני ר' אלעזר משום שנפטר כבר בשנת שצ"א, כמו שכתב הגאון מדרעזן בספרו "לתולדות הקהלות בפולין" - ראה להלן, ואילו הצוואה נכתבה לאחר שנות ת"ח ות"ט. מכאן, ניסו להקהות את תוקף קושייתו של הגאון מדרעזן.

אולם, אנו אין דעתינו נוחה מכך. חדא - שאם בנו זה אינו בחיים, מדוע אם כן הוא פונה אליו בצוואתו?

ועוד, הא גופא קשיא, אם אכן **רבי יקותיאל אלעזר לאזל** שנפטר בשנת שצ"א היה בנו של

רבי שעפטיל בן השל"ה, שנולד בשנת ש"ס, אם כן היה כבן י"ד-ט"ו בפטירתו, וקשה לקבל שכבר היה אז אב לשני בנים, הלא המה: הגאון **רבי יוסף הלוי הורוביץ** - אב"ד דק"ק פרעמישלא, ואחיו הגאון **רבי אברהם דיקער**?

ד / יחוס המשפחה לדעת הגאון מדרעזון

והנה, הגאון מדרעזון עצמו, רוח אחרת עמו. לדעתו, אביו של הגאון **רבי יוסף מפרעמישלא**, הגאון **רבי יקותיאל לאזיל הלוי הורוביץ**, לא היה בנו של **רבי אברהם הלוי** - דער דיקער, כי אם בנו של **רבי פינחס הלוי הורוביץ**.

ואלה דבריו בספרו "לתולדות הקהילות בפולין", עמוד 472, אות ד':

הגאון מו"ה **יוסף בן הר' יקותיאל לאזיל הלוי הורוביץ**. מרבני גאוני הועד דד' ארצות, השתתף בועד יערסלאב מן יום ב' כ"ג אלול שנת ת"ץ [טעות, וצ"ל: ת"ל. נא"ו], וחתום "יוסף הלוי הורוביץ". אביו, הנגיד הקצין ר' **יקותיאל לאזיל הלוי**, ראש ומנהיג בעיר ווינה (נפטר בשנת שצ"א), היה בנו של הנגיד ר' **פינחס הלוי הורוביץ**, בן הר' **אלעזר**, הנקרא בכתבי הישנים של הרשות בעיר פראג ובעיר ווינה בשם "**פנחס לאזארוס**", וכן זרעו אחריו בשם המשפחה "**לאזארוס**", ועל לוח מצבתם חרות שם משפחתם "**הורוביץ**", וכן חתימתם "**הלוי הורוביץ**".

הסכמות הרבה על ספרים שונים נמצאו מהג"מ **יוסף הלוי הורוביץ** בהיותו בועד ארבע הארצות, והאחרונה היא בועד יערסלאב מן יום י"א תשרי שנת תמ"א ע"ס "בית יהודה". מתולדותיו ידענו כי שלושה בנים היו לו הנזכרים בפנקס הקהל בעיר פרעמישלא, הלא המה: **מרדכי**, **אברהם**, **יקותיאל**. גם בת אחת היתה לו, אשת הרב הגאון מו"ה **יהודה ליב אבד"ק גלוגא רבתי**, ונדפס ממנו דבר אגדה בספר "שמנה לחמו" בדרוש לראש השנה, "**בשם המאור הגדול כבוד מו"ה יהודה ליב נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק גלוגא רבתי**, חתן הגאון הגדול המנוח מו"ה **יוסף סגל זצ"ל הורוביץ שהי' אב"ד דק"ק המפוארה פרעמישלא יצ"ו**".

פרק שלישי

לזהותו של רבי אברהם הלוי הורוביץ דער דיקער

א / נכדו, הגאון רבי אברהם אריה לייב כהנא מפולנאה

על מנת לבדוק עם מי הצדק, היה מן הראוי לבדוק את זהותו ותולדותיו של **רבי אברהם הלוי הורוביץ** - הנקרא "ר' אברהם דער דיקער".

לעת עתה, אנו יודעים את שמו ואת כינויו בלבד, וכן את היותו - לדעת מגילות היוחסין הנ"ל - בנו של **רבי [יקותיאל] אליעזר לאזיל הלוי הורוביץ** בן בנו של השל"ה הקדוש. וכן, שזכה לבן גדול, ה"ה הגאון **רבי יוסף** - רבה של פרעמישלא.

לאחר יגיעה עצומה, זכינו ומצאנו בס"ד את אחד מחשובי צאצאיו, המביא את יחוסו עד ר' אברהם דער דיקער, וכן הוא מגלה לנו אודותיו פרט נוסף.

* * *

הנה, בשנת תקפ"ד נדפס באוסטריה ספר בשם "אור הנערב", מאת הגאון **רבי אברהם אריה לייב כהנא** מחכמי הקלויז בבראד, ששימש בסוף ימיו כמה שנים אב"ד ור"מ ומו"ץ דק"ק ברדיטשוב ופולנאה. [נולד בסביבות שנת ת"ק, ונפטר בפולנאה בשנת תקמ"ח. ראה עוד: "מאורי גליציה" - הרב מאיר וונדר, חלק ג', עמודים 320-322]. הספר נדפס ע"י בנו הגאון **רבי שלמה זלמן כהנא** שהוסיף לו ביאורים בשם "דברי שלמה".

הספר נדפס בהסכמותיהם של גאוני הדור ומנהיגי החסידות בדורם, ומהם - הגאונים הקדושים: **רבי אברהם דוב מאוורוטש - בעל ה"בת עין" ז"ע**, **רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא ז"ע**, **רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד ז"ע**, **רבי בצלאל מרגליות בן ה"מאיר נתיבים" מאוסטריה ז"ע**, **רבי חיים כהן רפאפורט ז"ע**, **רבי יצחק מראדוויל ז"ע**, **רבי מאיר קריסנפאלער ז"ע**.

[בסוף, בשער נפרד, שער המפתחות, עם הסכמות רבני בראד דלעיל, וה"אוהב ישראל", ואלו דברי המו"ל שם: "והשלישי בקודש אצרך לשנים הראשונים. ויקום הדבר ע"פ שלשה עדים נאמנים... אני ליקח על הספר הזה חתימות ומ"ק מהאנשים ההגונים. כתב לי שורות שתיים שהן הרבה חביבים עלי מפז ואדרכמונים. יקרים מזהב ורב פנינים: ה"ה הרב הגאון המאור הגדול החסיד המפורסם. איש אלקים קדוש עליון גולת אריאל. עטרת ישראל. עמוד הימני פטיש החזק מופת הדור ופלאו כקש"ת מפוארים מוה"ר **אברהם יהושע העשיל** נרו יאיר ויופיע עד ביאת גואל המושיע. האב"ד דק"ק אפטא. במכתב ידו פתוחי חותם קודש שלו. וזה לשונו הטהור: **לכבוד הרב הגאון המנוח המחבר זצ"ל אקח ספר אחד א"ה כשיגמר מהדפוס ונתתי קדימה א'ו'ח כסף: הק' אברהם יהושע העשיל מאפטא פ"ק מעזבוז יצ"ו**].

* * *

בסוף הספר נדפס "לוח היחוס", אשר שם מפורש יחוס המחבר עד לר' **אברהם דער דיקער הנ"ל**. המגילה, בצירוף הקדמותיו המעניינות של המו"ל, מהווים יצירה מיוחדת במינה. להלן, המגילה בשלימותה:

ב / "לוח היחוס" ב"אור הנערב"

בעזר יוצר העליונים ובורא התחתונים: ארשום לוח הזכרון יחוס מכהנים: את דורם נוגהם יאירו: צביון בורא אמצו ועשו תמיד: כל זמן ועדנים:

הן זכרון לראשונים: וגם לאחרונים: חשובים וספונים: חכמים ונבונים: חריפים ושנונים: חמודים מפז ואדרכמונים: זכות אבות לבנים: לעד יהיו שמורים וצפונים: שיהיה נס מהם אנחה ויגונים: ושיגו שמחה ושנונים: ויהי רצון לפניך קל מלא רחמים ודלונים: שבקרב הימים והשנים: יהיו כהנים נכנסין לאכול בתרומתן המתקנים: שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו 'פריחו עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים: ויוחזרו לעבודתן הישנים: ושמחת עולם על ראשם כבימים קדמונים: יראו עינינו וישמח לבינו ותגל נפשינו בישועתך באמת ואמונים: ואז אלם בשיר ירון בזמירות ורננים: אמן יאמן נא לעבדיך מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים:

שורות האומר שכנגדן מוכיח ללבן ולברר סדר יחוס כבודו. למען ידעו זרע ישראל עבדו.

מבטן מי יצא מחבר הכרך הזה וכפיר אריות ירא שמי הלזה מי יצדו. הנה אמרתי אעלה בתמר אוחזה בסנסיניו דור לדור דרי מטה עם דרי מעלה יחד לחברו ולענדו. זה לזה מוצמדים נר כתר הוד נשיאותם אגידם. במעשיהם הטובים. רוחם בעדן הורם מרום חלקם באוצר רוח חיים זכרון קדושת שמם אאגדם. הן חזי לחזות בספר. ויוחקו בעט סופר. ואתנהלה לעטי לחוק אמרים במכתב פתוחי חותם סגור. וסוגרו על מסגר. ומרוב ימים יפקודו (לשון פקוד את בני לוי לבית אבותם) מסגרת הזהב שלשלת היוחסין יחד להצמידו. על לוח הארש תפארת בנים אבותם להעמידו: שומר הברית והחסד לאלף דור ישמור לנו ולזרעינו וזרע זרעינו חסדו. להיותינו משומרי בריתו ועדותיו ובלבב שלם לעבדו:

* * *

הלא אוזן מלין תבחן: וזה אשר שמעתי מחזקת אבותינו אשר היו עופל ובחן:
שלשה אחים היו הבכור ה"ה הרב הגאון המפורסם מוה"ר משה מנחם מענדיל כהנא זצ"ל
האב"ד דק"ק זלאזיץ ושם מנוחתו כבוד:
והשני הדומה לו ה"ה הרב הגאון המפורסם מוה"ר אהרן כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק הנ"ל
ושם מנוחתו כבוד:
והשלישי בקודש הוא כבוד אבא מארי ה"ה הרב הגאון המוסמך המפורסם מוה"ר אברהם
אריה ליב כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק בארדיטשוב ופולנאה ושם מנוחתו כבוד:
והם היו בני הקדוש הרבני המופלג החריף והשנון המפורסם מוה"ר שלום שכנא כהנא זצ"ל
מהרדענקא ושם מ"כ:
והוא היה בן הרב הגאון המפורסם מוה"ר אריה ליב כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק זדאבניץ ושם
מנוחתו כבוד:
ארבעה אחים היו הבכור הגאון הנ"ל: ושאר שלשה מטיבי צעד הלא הם ה"ה הרב הגאון
גולת אריאל: שר וטפסר בישראל מוה"ר אברהם כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק אוסטרעהא ובראד
ודובנא ושם מנוחתו כבוד: וה"ה הרב הגאון החריף מוה"ר מרדכי כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק
שידלוב ושם מ"כ: וה"ה הרב הגדול השר המפורסם מוה"ר ישראל כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק
לוצענציק ומנוחתו כבוד בק"ק בראד:
והם היו בני הרב הגאון הגדול המפורסם מוה"ר שמואל כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק דובנא
רבתי ומ"כ בק"ק בראד:
והוא היה בן הרב הגאון הגדול החריף נר ישראל המפורסם מוה"ר שלום שכנא כ"ץ זצ"ל
ומנוחתו כבוד בק"ק קראקא:
והוא היה בן הש"ץ דק"ק קראקא והש"ץ הנ"ל היה ש"ץ בצוואת אביו הגאון הגדול
המפורסם בעל מחבר ס' שארית יוסף: [על פי ספרי היוחסין, היה שמו רבי אהרן מנחם הכהן.
נא"ו].
והש"ץ הנ"ל היה בן הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול: עטרת ישראל המפורסם מוה"ר יוסף
כ"ץ זצ"ל בעל מחבר ס' שארית יוסף: גיסו של הגאון הגדול רבן של כל בני הגולה הרמ"א זצ"ל:
הרב הגאון בעל מחבר ס' שארית יוסף הנ"ל: הובא בסדר הדורות דף ס"ד בזה הלשון ר' יוסף

בר' מרדכי גרשון כ"ץ מקראקא הרב הגדול מוכתר בד' כתר תורה וכהונה ומלכות וגדולה ושם טוב חיבר ש"ת שארית יוסף וביאורים על מרדכי מסדר נזיקין וברכות והלכות קטנות וסדר מועד וקצת טור... והרביץ תורה והיה שם אב"ד קרוב לחמישים שנה ונפטר בן פ' שנה בשנת ה' אלפים שנ"א עכ"ל:

עד כאן יחוס הכהנים: לבית אבותם מצויינים: כפי מה ששמעתי מאיש אחד ממשפחת בית אבותינו אשר היה לו זה בקבלה מפי נאמנים: ואגב ארשום עוד חוסן יקר תפארת גדולת חותנם אשר לקחו נשים מבית הגונים:

הקדוש הרבני המופלג החרף השנון המפורסם **מוהר"ר שלום שכנא כהנא** אדוני אבי זקני זצ"ל היה חתן הרב הגאון המפורסם בעל מופת מו' ארון זצ"ל האב"ד דק"ק זלאזיץ: והרב הגאון ר' ארון הנ"ל היה חתן הרבני המופלג המפורסם מו' מנחם מענדיל אפטיר אחיו של הנגיד הגביר השר המפורסם מו' חנוך העניך זצ"ל מזאלקווא:

והם היו בני הרב הגאון החסיד המפורסם מו' יוסף יוסקא זצ"ל האב"ד דק"ק שידלוב: הרב הגאון מו' אריה ליב כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק זדאבניץ הנ"ל היה חתן הרב הגאון המפורסם מו' אברהם זצ"ל הנקרא ר' אברהם דיקר ז"ל וכפי הנשמע היה ממשפחת הורוויץ: ור' אברהם דיקר ז"ל הנ"ל היה חתן הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו מו' ישראל ספוניחיר זצ"ל: הש"ץ דקראקא הנ"ל: היה חתן הרב הגאון הגדול המפורסם חד מגאוני קמאי מוהר"ר יושיע זצ"ל האב"ד דק"ק קראקא בעל מחבר ס' מגיני שלמה:

הרב הגאון בעל מחבר ספר שארית יוסף הנ"ל וגיסו הרמ"א ז"ל: היו לוקחי בנותיו של הרב הגאון הגדול מופת הדור ופלאו אשר שמעו הולך בכל העולם רבן של כל בני הגולה עטרת ישראל מנורה הטהורה: בוצינא דנהורא: רישא דדהבא: אילנא רברבא: יקירא וחשיבא: בארעא ובשמיא: עבד אלקא חיא: מוהר"ר שלום שכנא זצוק"ל שהיה אב"ד דק"ק לובלין ושם מנוחתו כבוד שנפטר בשנת ה' אלפים שי"ז כמבואר בצ"ד: והגאון מהרש"ש הנ"ל היה תלמיד מובהק של הרב הגאון גדול הדור נר ישראל עמוד העולם פטיש החזק פאר ונזר ישראל מו' יעקב זצ"ל הנקרא ר' יעקב פאלק זצ"ל:

עד כאן לשון "לוח היחוס" שבסוף הספר "אור הנערב".

ג / חותנו של רבי אברהם דער דיקער

למרות שיש הרבה ללמוד ממגילה מיוחדת זו, ומאמרים שלמים ניתן לכתוב אודותיה, אולם אין כאן המקום לכך, ועוד חזון למועד.

הפעם נתמקד בקטע אחד בלבד מתוך המגילה, ושם נאמר:

הרב הגאון מו' אריה ליב כהנא זצ"ל האב"ד דק"ק זדאבניץ הנ"ל היה חתן הרב הגאון המפורסם מו' אברהם זצ"ל הנקרא ר' אברהם דיקר ז"ל וכפי הנשמע היה ממשפחת הורוויץ: ור' אברהם דיקר ז"ל הנ"ל היה חתן הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו מו' ישראל ספוניחיר זצ"ל:

הנה, מצאנו ראינו שהגאון המחבר "אור הנערב", היה מצאצאיו של רבי אברהם דער דיקער. וכך הוא סדר יחוסו:

- א] הגאון רבי אברהם אריה לייב כהנא - בעל ה"אור הנערב".
ב] בן הגאון רבי שלום שכנא כהנא מהורודנקה.
ג] בן הגאון רבי יוסף יוסקא כהנא משידלוב.
ד] בן הגאון רבי אריה לייב כהנא מזדאבניץ [סטאבניץ].
ה] חתן הגאון רבי אברהם דיקר - ממשפחת הורביץ.
ו] חתנו של הגאון רבי ישראל ספוניחיר.

*

מעתה, מצאנו כאן שמו של אחד מחתניו של רבי אברהם דער דיקער, ה"ה הגאון רבי אריה לייב כהנא - אב"ד דק"ק סטאבניץ.

זאת ועוד, מבין הדברים נמצינו למדים גם את שם חותנו של רבי אברהם, ה"ה הגאון המפורסם רבי ישראל ספינחווער - אב"ד דק"ק דובנא ולוצק.
הגאון רבי ישראל ספינחווער, י"א שנקרא כן על שם עיר מוצאו: "ספינחאווא", [הסמוכה ל"לוקאטש". שם העיר נהגית בפ' רפויה, ומשום כך יש שכותבים אותה: "סווינחאווא", ומכנים את שם כינויו של רבי ישראל: סווינחווער]. אביו, הוא רבי מרדכי ב"ר יחיאל יאלעס - פרנס ומנהיג דק"ק קראקא. החל מסביבות שנת תל"ה ואילך, שימש כאב"ד בק"ק דובנא, ולוצק, ועוד.

פרק רביעי רבי אברהם בנו של רבי יוסף מפרעמישלא

א / השלמת מידע ממקור נדיר

עתה, לאחר שהגענו עד הנה, נראה שהפרט היחידי שהתחדש לנו בתולדותיו של רבי אברהם דער דיקער, הוא שמו של חותנו: ה"ה הגאון המפורסם רבי ישראל ספינחווער - אב"ד דק"ק דובנא ולוצק.

לכאורה אין לנו כל נפקא מינא במידע זה לגבי הפולמוס דנן, ולא נראה כי ניתן לצאת מן הסבך על ידי ידיעה מחודשת זו. שמא מן הראוי לצאת ולתור אחר תולדותיו וצאצאיו של רבי ישראל ספינחווער מדובנא ולוצק, ושמה מתוכה נוכל לעלות על פתרון התעלומות הנ"ל.
ואכן, מכל החומר שהיה מצוי בידינו עד כה לתולדותיו של רבי ישראל ספינחווער, לא ניתן היה להסתייע במאומה לעניינינו. ברם, לאמיתו של דבר, הדברים הללו היו נכונים עד שנת תשס"ח. לאחר שנה זו, נשתנו הדברים.

לאחר שנחשפנו ל"ספר יוחסין" נדיר בקדמוניותו ומיוחד באמינותו וברמת דיוקו, שנדפס בסוף ספר "כתבי הגר"י", נפרש לפנינו מקור חדש ויחודי לזהותם ויחוס משפחתם של רבי אברהם דער דיקער וחותנו רבי ישראל סווינחווער.

מחבר הספר, הגה"ק רבי יצחק מלעטישוב זי"ע, שהעלה על הכתב "ספר יוחסין" ובו פירוט

יחוס בית אבותיו ומשפחת חותנו, נולד בזעסלאוו [זעסלב], ביום ו' באדר שני שנת תפ"ו. בחודש שבט שנת תקי"ד, נתמנה לשמש כאב"ד דק"ק לעטישוב. לאחר ששימש שם ברבנות כארבעים ושנים שנה, עלה ונתעלה לשמש כרב המחוז כולו, כולל: מעזיבז, דרזני', ואוייעזד. בתפקיד זה שימש עד לפטירתו בשנת תקנ"ח.

ב / הכל תלוי במזל - כתבי הגר"י

טרם נמשיך בסקירת יחוס משפחת הורוביץ, נרשה לעצמנו לסגת מעט מיעודו של המדור - "לחקר היוחסין בישראל", לעבר פינה חד פעמית וזעירה של "ספרים וסופרים".

מפורסמים דברי חכמינו ז"ל שאמרו: "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל" [זוה"ק פרשת נשא דף קל"ד ע"א]. יש, והמזל התלוי של הספר הוא בעצם הדפסתו. ברם, פעמים רבות, המזל נשאר תלוי ועומד גם לאחר הדפסתו של הספר, עד שיזכה לעדנה ולפרסום.

במה דברים אמורים? למעלה ממאתים שנה המתינו למזלם כתבי קדשו של הגאון הקדוש **רבי יצחק אב"ד דק"ק לעטישוב**, עד שסוף כל סוף זכו לצאת מגדר "כתב-יד" לבחינת "ספר תורה שבהיכל", לאחר שנדפס כולל בהדרו בשנת תשס"ח בירושלים עיה"ק ת"ו, [ע"י נכדי המחבר למשפחת אנשין, דור תשיעי בן אחר בן]. אולם, דומה, שעדיין הספר נשאר בגדר "ספר תורה שבהיכל" התלוי במזל...

המעניין הוא, שכל כך לא שפר עליו מזלו של ספר זה, עד שגם "שם" לא ניתן לו לספר... וכפי שהיטיב לבטא זאת המוציא לאור בהקדמתו, בנמקו את טעם קריאת שם הספר: **כתבי הגר"י**. מאחר שאין אנו יודעים אם נתן המחבר שם לספר ואם לאו, שכן אבד שער הספר, משום כך חשש המו"ל להמציא לספר שם משלו, עד ש"נגמר בדעתי לקראו 'כתבי הגר"י', שאין זה בגדר 'שם', אלא הודעה שהם כתביו של פלוני"...

ג / אוצרות נדירים

לכשנתבונן בתוכנו של הספר, לא נוכל להבין כיצד לא הפך הספר מיד עם צאתו לאור עולם לספר המבוקש ביותר בעולם התורה והחסידות.

תוכנה העיקרי של הספר כתבי הגר"י, חידושי תורה בדרך פרד"ס, דרשות ופולפולים עמוקים, על התורה, תהלים, משנה, סוגיות הש"ס, שאלות ותשובות, הספדים, ועוד.

חלקו השני של הספר מהווה אוצר בלום לחובבי חקר התולדות והיוחסין, וחומר מחודש ויקר ערך אשר לא יסולא בפז, המאירים באור חדש פרטים היסטוריים אין ספור, ופותרים ספיקות ומבוכות שנהרי דיו נשפכו עליהם במהלך השנים. הספר משמש כמסמך מהימן ומקורי לתולדות התפשטות החסידות, ולסגנון חייהם של גדולי ישראל בני תקופתו של המחבר.

חלק זה של הספר מכיל בין השאר: רשימות שונות ויחודיות של המחבר. ספר יוחסין הכלול ממספר מגילות יוחסין מתוך כתבי יד שלא שזפתם עין הדפוס מעולם. צוואות שלמות שנכתבו על ידי כמה מגדולי ישראל המפורסמים ולא נודע עליהם עד היום, ובראשם צוואת המחבר עצמו. גם כאן, שמותיהם של האישים המוזכרים בצוואות אלו, בצירוף הפרטים הנלווים להם, מגלים לנו

תגליות מרתקות בתולדות גדולי ישראל. [רבים מהמשפחות המיוחסות בישראל, ובראשם צאצאי משפחות: באב"ד, בולחוב, לידר-לוריא, שור, שפירא-סופר, ועוד, ימצאו כאן למשל צוואה נדירה של זקנים "הרב הטפורסר המפורסם ר' מרדכי דעם רב"ש [דעם רב"ס - של הרב] מק' בראד נאמן דד"א". גם אנא עבדא - עורך המדור, מזרעא דרבי מרדכי קאטינא, על ידי חתן נכדו - זקינינו הגה"ק רבי משולם כ"ץ אב"ד דק"ק בולחוב, קאריץ ולבוב, ומחבר הספר המפורסם: "עיקר תוספות יום טוב"].

מגילת היוחסין שכתב המחבר, אשר בה נכלל יחסו לגדולי ישראל ולמשפחות המיוחסות, מהווים אוצר בלום לחוקרי היוחסין, ומהווים השלמות ותיקונים לעשרות מגילות יוחסין הלוקים בחסר ובשיבוש רב, [דוגמא לכך, כתב היוחסין שבספר "שפתי צדיקים" - רימנוב, שניכר בעליל שה"ספר יוחסין" דנן שימש לו למקור בחלקו האמצעי של המגילה - "מצד אבי אמי הרב זללה"ה", והסגנון והלשון כמעט זהים לחלוטין, אלא שכל הנראה הזדמן לו העתקה משובשת מאוד של המגילה שלפנינו, ומכאן הספיקות והמבוכות הרבות שהתעוררו אודותיה במרוצת השנים]. גם באותם שושלות יוחסין שאודותם ידענו ממקורות רבים אחרים, אנו מגלים במגילה שלפנינו - מגילה קדומה שהיתה ספונה למעלה ממאתים שנה - חידושים וגילויים מרתקים ומעניינים, אשר ערוכים ומוכנים לפרסום אי"ה בסדרת מאמרים נרחבת במדורינו בע"ה.

מובן מאליו, שהספר כתבי הגר"י, מחייב מאמר הערכה וביקורת ארוך ומנומק כראוי, על מנת להבהיר כנדרש את יחודיותו של הספר, ושל הנספחים המנויים לעיל, על זהות המחבר, ועל תקופת כתיבת הספר וימי חי המחבר, וכו'. ועוד חזון למועד אי"ה. להלן, ניוכח בגילוי יחיד ומעניין, אחד מתוך מאות, שנלמד לאחר דיוק בקטע מתוך מגילת היוחסין שבספר.

ד / רבי ישראל ספינחוווער ומשפחתו, מתוך ה"ספר יוחסין"

חלקו הראשון של ה"ספר יוחסין" שכתב המחבר, עוסק ביחסו של המחבר מצד הוריו. תחילה, מברר את יחסו מצד אביו, המבוסס על מגילת יוחסין קדומה שעמד לנגד עיניו, ופי שמיסים את הבירור בתיבות: "עד כאן מצאתי". לאחר מכן, מברר את יחס זקינו אבי-אמו. בסופו, ערך סיכום קצר. לאחר מכן, מברר את יחס זקנתו אם-אמו.

לאחר שסיים לפרט את יחסו של הוריו, עובר המחבר לבירור יחס משפחת חותנו. בשונה מחלקה הראשון של המגילה, כאן מעתיק המחבר את כולו מתוך כתב יד שנכתב על ידי אבי חותנו, ה"ה הגאון רבי יעקב אב"ד דק"ק הוסיאטין. חלק זה של המגילה מחולקת לארבעה חלקים. א] יחס אבי חותנו מצד אביו, ב] יחס חותנו מצד אם אביו, ג] יחס חותנו מצד אמו, ד] יחס חותנו מצד חותנו וחותנתו.

לסיום, מסכם המחבר שוב בקצרה את יחס אבותיו מכל הצדדים.

* * *

להלן, נעתיק מתוך כתב-ידו של הגאון רבי יעקב מהוסיאטין - חותנו זקינו של המחבר, את

החלק המדבר אודות משפחת **רבי אברהם דער דיקער** - נשוא מאמרינו.

"גם הי' כתוב שם בזה הלשון של הרב **מ' יעקב אב"ד דק' הוסאטין**.

"משפחת אמי הרבנית מ' רייזל. איש הי' בישראל גדול שמו הרב המפורסם הנקרא ר' ישראל סוויניכר שהי' אב"ד בכמה קהלות וסוף ימיו נתקבל לאב"ד בק' לויצק. והי' לו רק בן אחד החסיד מ' יעקב ונפטר בק' קאולה בן שלשים שנה והניח אחריו ארבע בנים. הא' הנגיד המפורסם ר' מענדל ר' שכניש מקראקא, [קרי: שכנא'ס - "של" שכנא. כך גם בהמשך, האות ש' שבסוף תיבה, בצורה כזו, כמוה כאות ס', שמובנה: "של". נא"ו]. השני המפורסם מ' שמואל חתן הנגיד ר' בערוש דעם רביש. השלישי המפורסם ר' מרדכי ר' שואלש מבריסק. הרביעי הנגיד ר' אלקנה מנהיג דק' לובלין והוא חתן הרב ר' רפאל שנסע לארץ הקדושה.

"גם הי' להרב ר' ישראל הנ"ל ד' בנות הא' מרת רייזל אשת הרב החרף מ' אבלי אב"ד דק' לאדמר והרבשוב הנזכר מעל"ד. הב'. מרת אסתר אשת הרב המפורסם מ' אברהם בהרב מ' יוסף משפחת הורוויץ שהי' אב"ד דק' פרעמסלא. והי' לה בנים הא' הראש הנגיד מ' לאזיל. ובק' אפטא הנגיד מ' פנחס חתן הרב הגאון מוה"ר יצחק דק' קראקא. ויש לה בת למ' אסתר הנ"ל יש לה בק' טיסמניץ מרת יענטא אשת ר' אברם ר' קלמנש. הבת השלישית מרת יארה ובעלה הרב החרף הגאון מ' שמחה כהן רפופורט שהי' אב"ד דק' דובנא ובק' האראדני. ובק' לובלין. ובק' לבוב. והי' לו בנים מפורסמים וחתנו הרב הגדול מ' צבי הירש בן הרב הגאון מ' הערץ אב"ד דק' לבוב. הבת הרביעית מ' בריינדל אשת הרבני הנגיד מ' פישל בלודוויר שהי' דר בק' לאדמר והי' נאמן דד"א. והי' לו בנים מפורסמים.

"עו' הי' להרב ר' ישראל סוויניכר הנ"ל אחיו בק' רישא המפורסם הנקרא ר' יוסף בשמים שענקיר. והי' לו בן הרבני מ' אלקנה והי' לו בת בק' טארני מרת בריינדל אשת ר' וואלף ראש מדינה. ויש לה בת בק' טיסמניץ הרבנית מ' גיטיל אשת הגאון מ' שמואל אב"ד דק' טיסמניץ. עו' בת יש לה אשת בן הראש מדינה מהארדענקא ר' יוסף שמו.

ה / רבי אברהם דער דיקער אינו אביו של רבי יוסף מפרעמישלא, כי אם... בנו!!!

כאשר אנו מעיינים שוב באחת הפיסקאות המובלעות בין רשימת צאצאיו של רבי ישראל, אי אפשר שלא להתפעל מהגילוי העצום שניתנה לנו כאן באיחור של יותר ממאתים שנה. וכך אנו קוראים בפיסקא זו:

הב', [כלומר, בתו השניה של רבי ישראל. נא"ו]. מרת אסתר אשת הרב המפורסם מ' אברהם בהרב מ' יוסף משפחת הורוויץ שהי' אב"ד דק' פרעמסלא. והי' לה בנים הא' הראש הנגיד מ' לאזיל.

מדהים. לאחר שאנו יודעים בוודאות, ש"רבי אברהם דיקר ממשפחת הורוביץ" היה חתנו של רבי ישראל ספינחוווער, וזאת מתוך עדותו של ה"אור הנערב" הנ"ל, מעתה אנו יודעים ברור ש"הרב המפורסם מ' אברהם ממשפחת הורוויץ, שנשא את מ' אסתר בתו של רבי ישראל ספינחוווער, אינו אלא רבי אברהם דער דיקער!

והרי ללא ספק, נאמנה עלינו עדותו של בן משפחה קרוב - ה"ה בן אחות אשתו של רבי **אברהם דער דיקער הנ"ל** - **הגאון רבי יעקב - רבה של הוסיאטין**, שהוא היה בן של "הרב מ' יוסף ממשפחת הורוויץ שהי' אב"ד דק' פרעמיסלא.

ועוד עדות נוספת, שאחד מבניו היה: **הראש הנגיד מ' לאזיל**.

סביר להניח שרבי **יעקב מהוסיאטין** כותב המגילה, הכיר היטיב את דודו ר' **אברהם דער דיקער**, ואף פגש אותו פעמים רבות, והיה ידוע ומוכר לו בשמו ובשם אביו, והוא מעיד בפנינו שמדובר ברבי **אברהם בנו של רבי יוסף רבה של פרעמיסלא**, אשר בשילוב עדותו של ה"אור הנערב", אנו יודעים שהוא זה הנקרא **רבי אברהם דיקער**.

לסיכום, על פי העולה לנו מדברי **רבה של הוסיאטין ב"סדר היוחסין** שבכתבי הגר"י, לא היה **רבי אברהם דער דיקער** אביו של **הגאון רבי יוסף מפרעמיסלא**, ואף לא "זקינו" של ר' יוסף, וגם לא "אחיו", כי אם... "בנו". כלומר: ר' **אברהם היה אחד משלשת בניו של הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ** - **אב"ד דק' פרעמיסלא!!!**

* * *

אין צורך להביא סימוכין לכך, אולם מעניין לצטט עתה שוב את דברי **הגאון מדרעזן** שהבאנו לעיל: "מתולדותיו [של **רבי יוסף אב"ד פרעמיסלא**] ידענו כי שלושה בנים היו לו הנזכרים בפנקס הקהל בעיר פרעמיסלא, הלא המה: **מרדכי, אברהם, יקותיאל**. עתה יודעים אנו ללא ספק, ש"אברהם" זה, הוא הוא ר' **אברהם דער דיקער**."

ללא ספק, שאילו היה סדר היוחסין שבכתבי הגר"י נדפס בחיי **הגאון מדרעזן**, לא היה מזדקק כלל לקושיות המנויות לעיל על מנת להטיל ספק בשלשלת היחוס שב"נחלת עולמים". [בספרו "תולדות משפחת הורוויץ", הוא משער ש"מרדכי" הנ"ל, בנו הוא **הגאון רבי מרדכי הלוי הורוביץ אב"ד דק' ליסק**. פרט זה, שאינו מוזכר ב"נחלת עולמים", מתגלה אכן כאמיתי במגילות היוחסין האחרים, ויתכן שכאן צדק בהשערותו].

ו / סיכום, מסקנות ביניים

ככל הנראה, עלינו להסיק עד עתה מסקנות ביניים, שנשמח לבסס גם אותם ממקורות חזקים וברורים:

[א] ככל הנראה, **רבי מרדכי הלוי הורוביץ** - אבי אמם של האחים **רבי אברהם אביש ורבי מרדכי זעחלינער**, אכן התייחסו כבן אחר בן עד לבעל השל"ה הקדוש, כפי שכנראה היה מסורת במשפחתם, אלא שאין אנו יודעים את סדר היחס לעת עתה.

[ב] אין אנו יודעים בוודאות מי הוא רבי מרדכי הורוביץ זה, ואם אכן היה בנו של **רבי יוסף מפרעמיסלא**, וכן אין אנו יודעים אם אכן הוא זה ששימש כאב"ד דק' ליסק.

[ג] שם אביו של **הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ מפרעמיסלא**, הוא **רבי יקותיאל לאזל**.

[ד] נראה, קרוב לוודאי שצדק **הגאון מדרעזן** בהשערותו, שרבי **יוסף ואביו רבי יקותיאל**, שייכים למשפחת **רבי פינחס הלוי הורוביץ - לאזארוס הנ"ל**, ולא היו מצאצאיו של השל"ה הקדוש, אם כי היו קרובי משפחה זו.

ה] הגאון רבי אברהם דער דיקער היה בנו של הגאון רבי יוסף הלוי הורוביץ אב"ד דק"ק פרעמישלא, וחתנו של הגאון רבי ישראל ספינחוויער אב"ד דק"ק דובנא לוצק.

שלמי תודה ותשואות חן

לכל שולחי המכתבים, המקורות, המסמכים והחומר הרב, הן לשאלות ובירורים כללים בענפי יוחסין למיניהם, והן לכל אותן שאלות ותהיות אשר אנו מעלים במדורנו כפעם בפעם, ויפורסמו בעזרת השי"ת במקומם בבוא העת, על מנת להוסיף ענפים ושורשים לשושלת בית אבותינו.

ליריעה זו נסתייענו במידע ובחומר רב שקבלנו מאת: ■ כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ש מראדזין שליט"א, שהעשיר אותנו בחומר נדיר ומיוחד ■ הרה"ח רבי משה רייס - בני ברק ■ הרב ישראל אברהם גרינבוים - ירושלים, מחבר ספר "חכמי פולין" ■ הרב יהודה זייבלד - בני ברק ■ הרב אברהם וסרמן - אשדוד ■ מקורות עיקריים נוספים ליריעה זו: "טרקליני החסידות" - ספרו החדש של הרב יצחק אלפסי, הנמצא בשלבי עריכה ■ אלף מרגליות, מאורי גליציה, מאת הרב מאיר וונדר ■ רשימות חוקר היוחסין הרב דוב בעריש וועבער - ניו יורק ■